

जरबेरा फुलपिकावरील किड - रोग व्यवस्थापन

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली
विस्तार शिक्षण संचालनालय
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर

कृषि विज्ञान केंद्र
बोरगांव, ता. जि. सातारा

जरबेरा फुलपिकावरील किड - रोग व्यवस्थापन

संपादक

डॉ. तुकाराम मोरे

मा. कुलगुरु आणि संचालक विस्तार शिक्षण
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

लेखक

डॉ. संतोष वानखेडे
भुषण यादगिरवार

डॉ. विजय तरडे
अमोल खापरे

प्रकाशक

डॉ. विजय तरडे

कार्यक्रम समन्वयक
कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव, ता. जि. सातारा

सहसंपादक

डॉ. गोरक्ष ससाणे

डॉ. सचिन सदाफळ

प्रसारण केंद्र

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

संपर्क

कृषि विज्ञान केंद्र

बोरगांव, ता. जि. सातारा

फोन नं. ०२१६२-२६५२२७

वेबसाईट: [http:// www.kvkbsatara.org](http://www.kvkbsatara.org)

- झाडाच्या मुळाभोवती व खोडाभोवती जमिनीतील ओलावा कमी करावा.
- रोगाची लक्षणे दिसू लागताच ट्रॉयकोडर्मा प्लस ८ किलो प्रति एकर किंवा बेनोमील ०.१ टक्का अधिक कॅप्टन ०.३ टक्के या बुरशीनाशकाचे द्रावण दर महिन्याच्या अंतराने झाडाच्या खोडाभोवती व मुळाभोवती ओतावे.
- बेनोमील ०.१ टक्का बुरशीनाशकाची दर ८ ते १० दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी.

करपा :- हा रोग कोलीटोट्रीकम, अल्टरनेरीया तसेच बोट्रॉयटीस या हानिकारक बुरशीमुळे होतो. प्रथमतः रोगाची लागण खालील चुन्या पानावर होते. सुरुवातीस पानावर काळे ठिपके पडतात. अनुकूल हवामानात ठिपके मोठे होवून ते एकमेकात मिसळतात व नंतर तो भाग करपत जातो.

व्यवस्थापन :-

रोगट पाने गोळा करून जाळावीत. रोगाचा प्रादुर्भाव दिसताच मॅन्कोझेब ०.२ टक्के अधिक बेनोमील ०.१ टक्के या बुरशीनाशकाच्या दर आठ दिवसांच्या अंतराने पाच ते सहा फवारण्या कराव्यात.

भुरी :- हा बुरशीजन्य रोग असून नोव्हेंबर ते फेब्रुवारी या दरम्यान पानाच्या खालील बाजूस या रोगाचा प्रादुर्भाव जास्त प्रमाणात दिसून येतो. या रोगाच्या बुरशीमुळे पानांवर पांढरट पावडर एकवटलेली दिसते

व्यवस्थापन :-

रोगट पाने गोळा करून जाळावीत. रोगाचा प्रादुर्भाव दिसताच पेनकोनेझोल ०.०५ टक्के अथवा डिनोकॅप ०.०५ टक्के अथवा डायफेनकोनेझोल ०.०५ टक्के यापैकी एका बुरशीनाशकाच्या आठ- दहा दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी. जमिनीचे निर्जंतुकीकरण, पाण्याचा निचरा, वाळलेली व जुनी पाने काढून स्वच्छता राखणे आणि वेळोवेळी योग्य बुरशीनाशकाची फवारणी केल्यास झाडे निरोगी राहतात. पानावरील रोग व्यवस्थापनासाठी सुडोमोनास या जैविक किडनाशकाची फवारणी करावी.

जरबेरा फुलपिकावरील किड - रोग व्यवस्थापन

जरबेराची फुले लांब दांडयावर येत असून त्यामध्ये विविध आकर्षक रंगाची फुले असतात. सातारा, पुणे, सांगली, नाशिक व कोल्हापूर जिल्ह्यात अनेक शेतकरी ५-१० गुंठ्यांच्या हरितगृहामध्ये या फुलझाडाची व्यापारी तत्वावर लागवड करत आहेत. त्यामुळे या महत्वाच्या फुलपिकावर येणाऱ्या किड व रोग व त्यांचे व्यवस्थापन या विषयी माहिती असणे गरजेचे आहे.

प्रमुख किडी व त्यांचे व्यवस्थापन

पांढरी माशी :- पांढऱ्या माशीची पिल्ले तसेच प्रौढ माशा पानांच्या खालच्या बाजूस राहून रस शोषण करतात. प्रादुर्भाव जास्त झाल्यास पाने कोमेजून वाळतात व झाडांची वाढ खुंटते. परिणामतः उत्पादनात घट येते. प्रथम माश्या रोगत झाडातील रस शोषण करतात.

व्यवस्थापन :-

पिवळे चिकट सापळे पॉलीहाऊसमध्ये लावल्यास त्याकडे पांढऱ्या माशा आकर्षित होऊन त्यावर चिकटून बसतात. किडलेली व रोगग्रस्त पाने काढून जाळावीत. किडीचा प्रादुर्भाव दिसताच दर ८ ते १० दिवसांच्या अंतराने इमिडॅक्लोप्रिड ०.५ मिली किंवा अॅसिटॉमिप्रिड ०.४ ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

नागअळी :- अंडयातून बाहेर पडल्यावर अळी पानाच्या वरच्या व खालच्या पृष्ठभागाच्या मध्ये राहून रस शोषण करते. नागमोडी वळणे घेत अळी पानांवर पुढे सरकत राहते. प्रादुर्भावग्रस्त भाग पांढरा पडतो. तसेच झाडाची प्रकाश संश्लेषण क्रिया मंदावते व उत्पादनात लक्षणीय घट येते.

व्यवस्थापन :-

किडीचा प्रादुर्भाव दिसताच निंबोळी तेल १ टक्का किंवा क्लोरोपायरीफॉस २.० मि.ली. किंवा व्हर्टीमेक (अॅबमेक्टॉग) ०.४ मि.ली. प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

फुलकिडे :-

फुलकिडे व त्यांची पिल्ले पानांची खालची बाजू, कोवळे शेंडे, फुलांच्या पाकळ्या व पानांचे देठ इ. वर राहून जरबेरा पिकास उपद्रव करतात. प्रादुर्भाव जास्त झाल्यास झाडांची वाढ खुंटते तसेच फुलांची प्रत खालावते.

व्यवस्थापन :- निळे चिकट सापळे पॉलीहाऊसमध्ये लावल्यास त्याकडे फुलकिडे आकर्षित होतात व चिकटून बसतात. किडीचा प्रादुर्भाव दिसताच फ्रिप्रोनिल १.५ किंवा अॅसिटॉमिप्रिड ०.४ ग्रॅम किंवा अॅबमेक्टॉन ०.४ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. रस शोषण करणा-या किडीच्या व्यवस्थापनासाठी व्हर्टिसिलियम किंवा मेटा-हाझियम ४० ग्रॅम/१० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

सोडोपेटेरा:- या किडीच्या अळ्या ३ ते ४ सेमी लांब लठ्ठ, मऊ पिवळसर तपकिरी काळ्या ठिपक्याच्या असून त्या पाने, फुलकळ्या व फुले यावर उपजिविका करून उत्पादनात लक्षणीय घट आणतात.

व्यवस्थापन :-

पॉलीहाऊसमध्ये कामगंध सापळे लावल्यास त्याकडे नर पतंग आकर्षित होतात . अळीच्या नियंत्रणासाठी ए. ए. एन. पी. व्ही. विषाणू एक मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

लाल कोळी :- किडीचा प्रादुर्भाव पानांची खालची बाजू, कोवळे शेंडे व फुले यावर आढळून येतो. पोषक हवामानात किडीची संख्या झपाट्याने वाढते व रस शोषण केल्यामुळे पाने पांढरट ते पिवळसर लाल होतात तसेच फुलांची प्रत खालावते.

व्यवस्थापन :-

हरितगृहामध्ये किडीचा प्रादुर्भाव दिसून येताच आतील उष्णतेचे नियोजन करावे व व्हर्टिसिलियम ४ ग्रॅम किंवा डिनोक्सेप ०.४ मिली किंवा डायकोफॉल १.५ मिली किंवा अॅबमेक्टॉन ०.४ मिली किंवा फेनेझॉक्विन १ मिली किंवा स्पायरोमेसीफेन १ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून दर ८-१० दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी.

सुत्रकृमी :- ही किड पिकाच्या मुळाभोवती राहून सुईसारख्या अवयवांने मुळांतील रस शोषण करतात. त्यामुळे पिकाच्या मुळावर गाठी तयार होवून

पिकाची वाढ खुंटते व पाने हिरवट पिवळी पडतात. त्यामुळे उत्पादनात बरीचशी घट येते.

व्यवस्थापन :- पिकास सुत्रकृमीचा जास्त प्रादुर्भाव दिसून येताच ट्रायकोडर्मा पावडर निर्जंतुक कोरड्या शेणखतात मिसळून टाकावे. रासायनिक किटकनाशकामध्ये फोरेट १० टक्के दाणेदार किंवा कार्बोफुरॉन ३ टक्के दाणेदार २० किलो प्रति हेक्टर टाकावे.

हिरवी अळी :- या किडीच्या पूर्ण अवस्थेतील अळ्या ३ ते ४ सेमी लांब, हिरवट पिवळसर रंगाच्या असून त्या पाने, फुलकळ्या व फुले यावर उपजिविका करून उत्पादनात लक्षणीय घट आणतात.

व्यवस्थापन :-

पॉलीहाऊसमध्ये कामगंध सापळे लावल्यास त्याकडे नर पतंग आकर्षित होतात. अळीच्या नियंत्रणासाठी ए. ए. एन. पी. व्ही. विषाणू एक मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

प्रमुख रोग व त्यांचे व्यवस्थापन :-

मुळकुज किंवा खोडकुज :- हा रोग रायझोक्टोनिया, फ्टुजारियम, पिथियम, फायटोपथोरा आणि स्कलेरोशियम या हानिकारक बुरशीमुळे होते. सुकलेली किंवा वाळलेली रोपे ऊपटून पाहिल्यास खोड किंवा मुळे कुजलेली किंवा सडलेली दिसतात.

मर रोग:- हा रोग फ्टुजारियम नावाच्या बुरशीमुळे होतो. सुरुवातीस पाने पिवळी पडतात नंतर सुकून वाळतात व मरतात. खोडाला चिरून पाहिल्यास त्यावर काळी बुरशी दिसते.

व्यवस्थापन :-

- १) लागवडीपूर्वी जमीन फॉर्मलडिहाइडच्या (२ ते ३ टक्के) साह्याने निर्जंतुक करणे गरजेचे असते.
- २) हरितगृहातील जमिनीतील पाण्याचा योग्य प्रकारे निचरा करावा.